

Menestys syntyy osaamisesta, sopeutumisesta ja uudistumisesta

Ruoan hinnan kallistuminen sävyttää ruoka-alan uutisointia, sillä tuotantokustannusten nousu on koskettanut koko ruokajärjestelmää. Ruoan hinnannousun ennakoidaan hidastuvan ja kääntyvän laskuun loppuvuotta kohden. Kuluttajat ovat aiempaa hintatietoisempia. Kasvusta huolimatta ruoan verkkokauppa on sinnitellyt kannattavuuskehityksen kanssa. Epävarmasta tilanteesta huolimatta suomalaiset elintarvikeyritykset panostavat tuotekehitykseen.

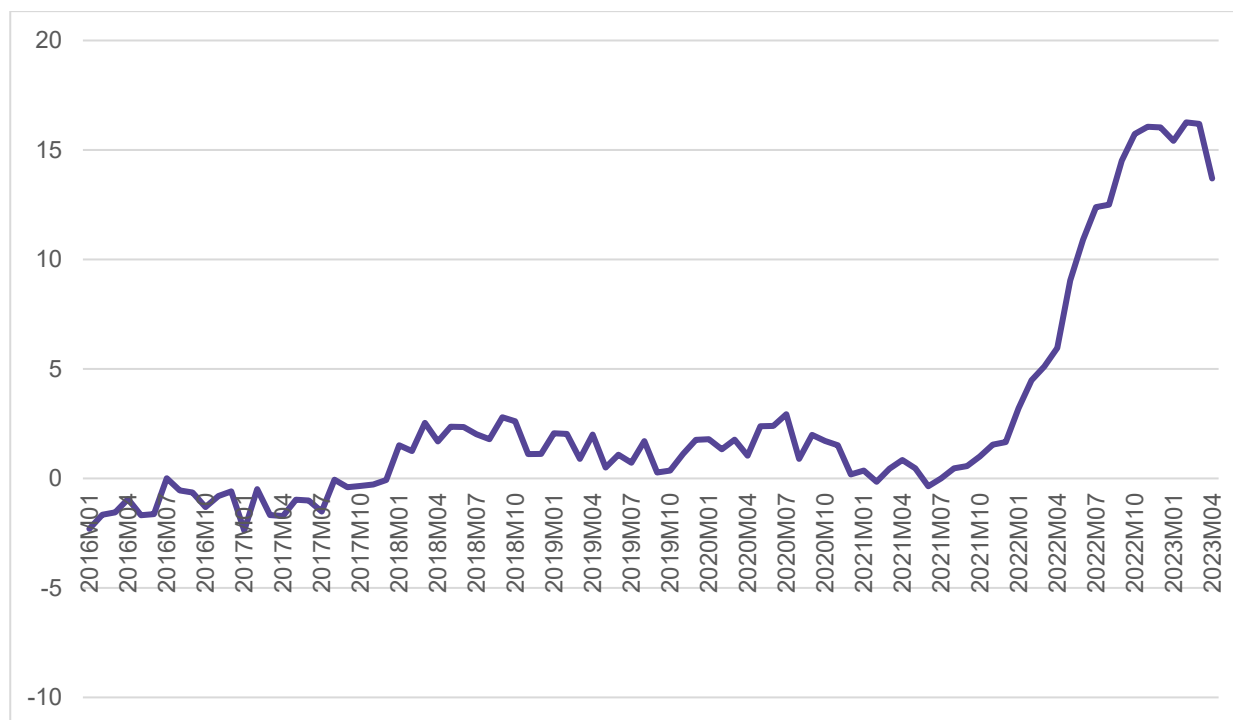
Viime vuodet ruoka-alalla ovat vaatineet muutosjoustavuutta. Koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä sodasta johtuvat pakotteet ovat edellyttäneet elintarvikeyrityksiltä ketterää reagointia toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Lisäksi kilpailutilanne sekä elintarviketeollisuuden että päivittäistavarakaupan sisällä on jatkunut kireänä. Elintarviketeollisuudessa arvioitiin suhdannetilanne lähes normaaliksi EK:n huhtikuuisessa suhdannebarometrissä¹. Suhdanneodotukset lähikuukausille olivat kuitenkin vaihteita ja kysyntätilanne kuvattiin heikoksi.

Venäjän hyökkäyssodasta johtunut raaka-aineiden hintaturbulenssi jatkuu ja tuotantokustannusten nousu on koskettanut koko ruokajärjestelmää. Vuonna 2022 kustannukset nousivat ripeästi elintarviketeollisuudessa heikentäen alan kannattavuutta. Ruoan hinta kallistui keskimäärin 10,5 prosenttia viime vuonna vuoteen 2021 verrattuna johtuen ruoan tuottamiseen tarvittavien tuotantopanosten hintojen merkittävästä noususta. Hintanousut kohdistuvat kauttaaltaan elintarvikkeisiin, mutta kehityksessä on eroja tuoteryhmittäin ja tuotteittain. Ruoan kuluttajahinnat ovat alkuvuodesta olleet vuotta aiempaa korkeammalla. Luonnonvarakeskus² ennakoi toukokuussa julkaistussa suhdannekatsauksessa käänteen ruoan hintakehityksessä tapahtuneen ja hintojen nousun pysähtyvän. Ruoan hinta on kääntynyt laskuun kustannuspaineiden hellittämisen myötä. Kuvio 1 todentaa hyvin elintarvikkeiden hintojen kallistumisen vuoden 2021 loppuvuodesta lähtien ja myös hintojen nousun odotettua laskukäännettä.

¹ [Suhdannebarometri - huhtikuu 2023 - Elinkeinoelämän keskusliitto \(ek.fi\)](#)

² [Maa- ja elintarviketalouden suhdannekatsaus 2023 - Jukuri \(luke.fi\)](#)

Kuvio 1. Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hintojen vuosimuutos, %, edelliseen vuoteen verrattuna 2016 – huhtikuu 2023, 2015 = 100. Lähde: Tilastokeskus.

1. Kuluttajat aiempaa hintatietoisempia

Taloutemme kehitys ja inflaatio vaikuttavat kuluttajien ostokäyttäytymiseen ja siten toimialan kasvuun sekä kannattavuuteen. Päivittäistavarakauppa ry:n³ mukaan elintarvikkeiden hintojen nousu päivittäistavarakaupassa on jatkunut alkuvuonna 2023 muuta hintakehitystä nopeampana. Ruoan hintataso on tammi-maaliskuussa ollut 17,1 prosenttia korkeampi kuin vuotta aiemmin. Kuluttajat ovat reagoineet hintojen nousuun ostamalla vähemmän ja suosimalla edulliseksi koettuja tuotteita. Toisaalta nähtävissä on ollut myös kasvua erilaisten herkkujen myynnissä. Ruokaostoksissa kuluttajat pystyvät vaikuttamaan ruokakorinsa arvoon toisin kuin monissa muissa välttämättömissä kulutusmenoissaan. PTT:n⁴ ennusteen mukaan ruoan hinta nousee tänä vuonna keskimäärin 7,5 %, kun kuluttajahinnoissa yleinen nousu on 4,8 %.

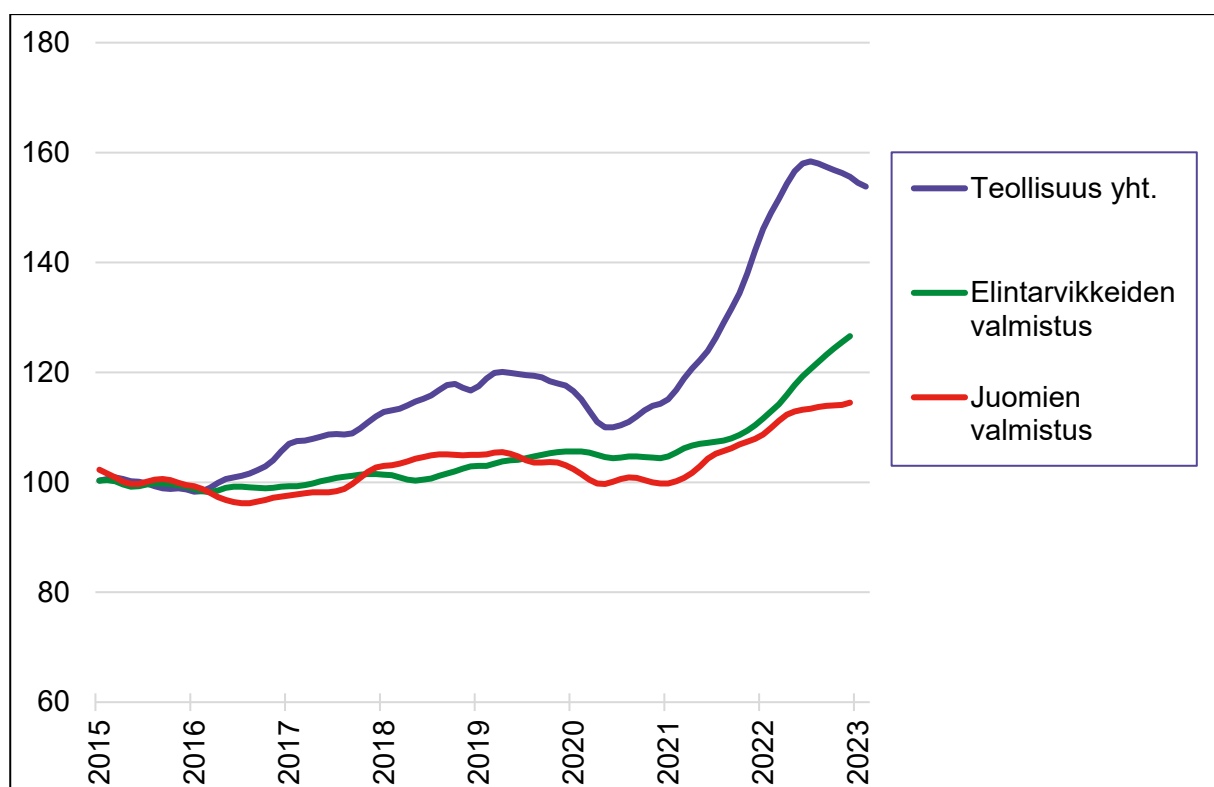
Ruoan hinnan nousu sekä Suomessa että kansainvälisillä markkinoilla on kasvattanut elintarviketeollisuuden liikevaihtoa (Kuvio 2). Suomen elintarviketulo⁵ oli yli 2,2 miljardia euroa vuonna 2022, kun vuotta aiemmin se oli 1,8 miljardia euroa. Osa kasvusta johtui vientihintojen noususta. Koska kysyntä kotimarkkinoilla on suhteellisen vakaata, vienti uusineen kanavineen tarjoaa kasvumahdollisuuksia sekä pienille että suurille yrityksille. Viennin kehittäminen tukee alkutuotannon kilpailuasemaa, tuotantokapasiteetin käyttöasteen parantamista ja mahdollisuutta korvata elintarvikkeiden kauppataseen alijäämää. Elintarviketuonti kasvoi 5,6 miljardiin euroon viime vuonna. Tuonnin kasvu johtui tuontihintojen nousun lisäksi volyymin kasvusta.

³ [Myynnin määrän lasku jatkui päivittäistavarakaupassa | Päivittäistavarakauppa ry \(pty.fi\)](#)

⁴ [Maa- ja elintarviketalous - kevät 2023 - PTT](#)

⁵ [Elintarviketeollisuusliitto ry - Ulkomaankaupan tilastot \(eti.fi\)](#)

Kuvio 2. Liikevaihdon kehitystä teollisuudessa ja elintarvikkeiden (TOL10) sekä juomien (TOL11) valmistuksessa vuosina 2015-2022 (2015=100). Lähde: Tilastokeskus.

2. Kuluttajaa kuunnellen

Kuluttajakäyttäytymisessä arjen helpottaminen, tietoisuus hyvinvoinnista, kiinnostus ruoan alkuperästä ja elämyksellisyys ovat olleet jo pitkään nähtävillä olleita syömisen trendejä. Kuluttajien ruokailutottumukset erilaistuvat yhä enemmän. Ulkona syöminen sekä noutoruoan ja ruoan verkkokauppa on monipuolistunut. Kasvusta huolimatta ruoan verkkokauppa on sinnitellyt kannattavuuden kehityksen kanssa. Lisäksi verkkokaupan kasvu päivittäistavarakaupassa on hidastunut. Päivittäistavarakaupan myynnistä verkkokaupan osuus oli 590 miljoonaa euroa, eli 2,7 % vuonna 2022. Vuotta aiemmin verkkokaupan arvo oli 536 miljoonaa euroa ja osuus 2,6 %. Noin reilun vuoden Suomen markkinoilla toiminut norjalaistaustainen ruoan verkkokauppayritys Oda⁶ sulkee verkkokauppatoimintansa Suomessa, sillä sen kannattavuustaso ei riitä nykyisessä markkinaympäristössä.

Kuluttajat odottavat yhä enemmän myös vastuullisuutta koko ruokajärjestelmältä. Valmisruokien kysynnän kasvua selittävät helppous, tarjonnan monipuolistuminen mukaan lukien erilaiset annoskoot, jotka osaltaan vähentävät esimerkiksi ruokahävikkiä. Kotimaisuuden arvostus on viime vuosina kohonnut, ja kuluttajat kokevat kotimaisten ruokatuotteiden ostamisen olevan hyvä tapa tehdä vastuullisia valintoja. Ruoassa on kyse aina myös mausta, ja maku ratkaisee uusien tuotteiden menestymistä.

⁶ [Oda aikoo sulkea ruoan verkkokaupansa Suomessa, selvittää logistiikkapalvelujen tarjoamista | SSS.fi](#)

Uudet pohjoismaiset ravitsemussuositukset (NNR2023)⁷ julkaistaan kesäkuussa. Uudet suositukset ovat aiempaa laajempia ja sisältävät myös uusia ruokaryhmiä. Ravitsemussuosituksissa tarkastellaan syömämme ruoan terveystieteiden lisäksi ruoan vaikutusta ympäristöön ja ilmastoon. Ravitsemussuositukset ohjaavat kuluttajavalintojen ja ammattikeittiöiden ruokatarjonnan lisäksi ruoka-alan tuotekehitystä ja innovointia.

3. Uutuuksilla lisää kilpailukykyä

Suomalaiset elintarvikeyritykset ovat panostaneet TKI-toimintaan liikevaihtoon suhtautettuna eniten Euroopassa⁸. Elintarvikeyritysten innovatiivisuus näkyy jatkuvana uusien tuotteiden ja tuoteparannusten kehittämisenä. Suomessa tehdään aktiivista tutkimusta esimerkiksi kasvipohjaisen tuotannon kehittämisessä (kaura, palkokasvit). Markkinoilla onkin saatavilla laajat valikoimat erilaisia liha- tai maitotuotteita korvaavia valmisteita. Myös gluteenittomien ja laktoosittomien tuotteiden tarjonta on monipuolista. Vihreä siirtymä vauhdittaa myös elintarviketeollisuuden investointeja.

4. Kestävästi eteenpäin

Luonnonvarakeskuksen tammikuussa 2023 julkaiseman Ruokavisio 2040⁹ mukaan pohjoisten alueiden merkitys maailman kestäväälle ruoantuotannolle ja ruokaturvalle kasvaa tulevaisuudessa. Ruokajärjestelmässä tarvitaan yhteistä kehityssuuntaa ja tahtotilaa sekä uusien että olemassa olevien tuotantotapojen yhtäaikaista kehittämistä huoltovarmuutta unohtamatta. Ruokavisio 2040 on näkemys ruoantuotannon tavoitetilasta Suomessa, jossa ruokajärjestelmän tiivis yhteistyö, moderni teknologia ja data sekä resurssien rajallisuutta ja uudistumiskykyä kunnioittavat tuotantomenetelmät vievät kohti kestäväää ruoantuotantoa. Elintarvikealan yritykset tavoittelevat vastuullisuutta ja vähähiilisyttä ja tekevät kestävyuden parantamiseksi toimenpiteitä omista lähtökohdistaan ja omalla tavallaan.

5. Luonnon aarreaitta on auki

Viime vuonna luonnonmarjoista poimittiin hyvä sato, mutta luonnonsienisato jäi kehnoksi. Ulkomaisten poimijoiden rooli on keskeinen luonnontuotteiden keruussa, sillä viime vuonna ulkomaiset poimijat keräsivät myyntiin tulleista luonnonmarjoista 92 prosenttia ja sienistä 16 prosenttia. Nämä tiedot ilmenevät luonnonmarjojen ja -sienten vuoden 2022 kauppaantulomäärätutkimuksesta (MARSİ-tutkimus¹⁰).

Uuden vuoteen 2030 ulottuvan Luonnontuotealan toimintaohjelman¹¹ visiona on luonnosta kestävästi ja vastuullisesti monipuolista arvonnisää. Luonnontuoteraaka-aineiden markkinoiden toi-

⁷ [Uudet pohjoismaiset ravitsemussuositukset julkiseen kuulemiseen \(norden.org\)](https://norden.org)

⁸ [FoodDrinkEurope-Data-Trends-2022-digital.pdf](https://food-drink-europe.com/food-drink-europe-data-trends-2022-digital.pdf)

⁹ [Luken Ruokavisiossa 2040 Suomi tuottaa kestävästi, kannattavasti ja modernisti | Luonnonvarakeskus](https://luonnonvarakeskus.fi/luken-ruokavisiossa-2040-suomi-tuottaa-kestavasti-kannattavasti-ja-modernisti)

¹⁰ [marsı-2022-raportti.pdf \(ruokavirasto.fi\)](https://luonnonvarakeskus.fi/marsi-2022-raportti.pdf)

¹¹ [PowerPoint-esitys \(luke.fi\)](https://luonnonvarakeskus.fi/powerpoint-esitys)

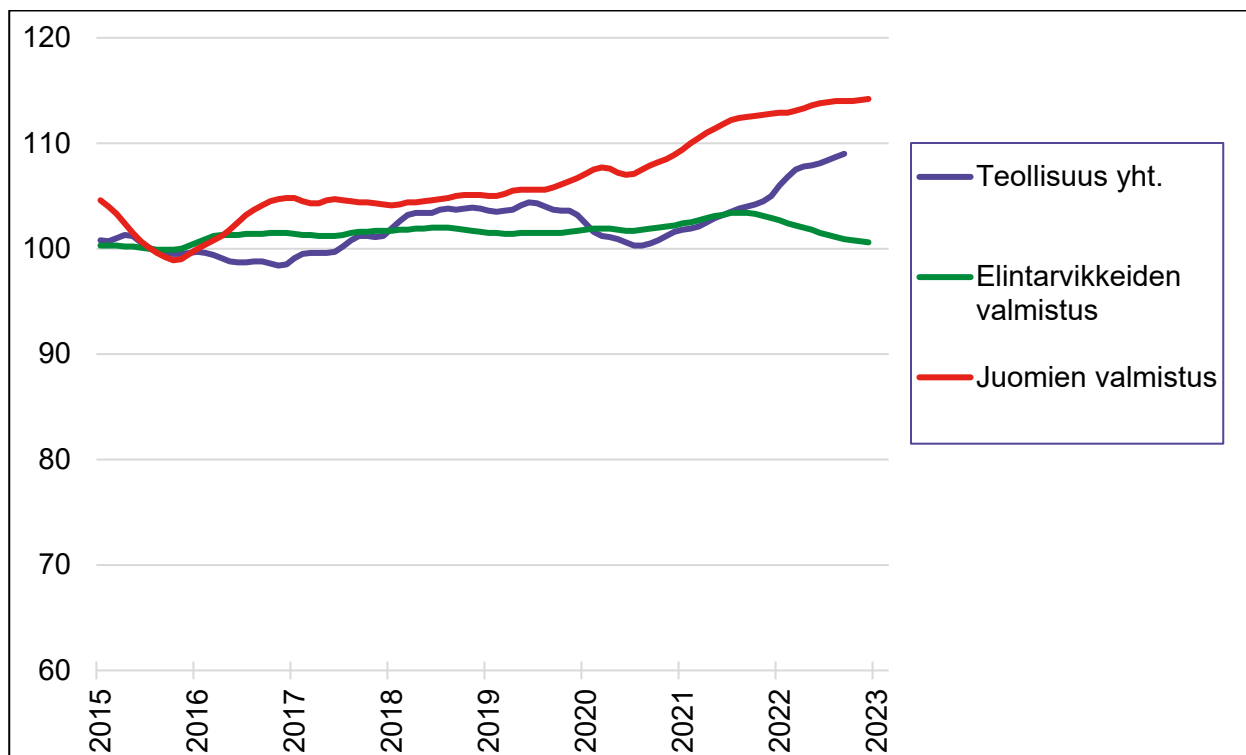
mivuuden parantuminen, jalostustoiminnan kasvu ja arvonlisän kasvattaminen sekä alan toiminnan kasvua ja kestävyttä tukevan toimintaympäristön kehittyminen ovat ohjelman päätavoitteita. Teollisen mittakaavan jalostajien määrä on Suomessa vähäinen, jolloin alan yritysten yhteistyön syventämisellä ja kehittämisrahoituksen hyödyntämisellä on mahdollisuus luoda arvonlisää. Luonnontuotealalla, kuten muussakin elintarviketeollisuudessa, investoinnit ovat kooltaan mittavia ja vaativat varmuutta hankintaketjujen toiminnasta sekä markkinoista. Uuden ohjelman kokoamiseen osallistui laajasti luonnontuotealan toimijoita eri puolilta Suomea.

6. Tilastoinnissa muutoksia

Tilastokeskuksen yritysten rakennetilastojen tilastoyksiköiden joukko on laajentunut tilastovuodesta 2021 alkaen¹². Uudistuksen myötä tilastoitujen yritysten lukumäärä kasvoi kokonaisuudessaan lähes 50 % ja liikevaihto alle 0,5 %. Uudistuneen tilinpäätös- ja rakennetilaston mukaan maassamme toimi noin 2 500 elintarvikealan yritystä aiemman noin 1 850 sijaan vuonna 2021. Elintarviketeollisuuden liikevaihto oli 11,5 miljardia euroa.

Elintarviketeollisuus työllistää kokoaikaisesti lähes 34 000 henkilöä ja on vakaa työllistäjä toimintaympäristön myllyryyksistä huolimatta. Uusien työpaikkojen arvioidaan syntyvän mikroyrityksiin. Juomien valmistukseen on tullut viime vuosina uusia yrityksiä, joka näkyy henkilöstömäärän kasvuna (Kuvio 3). Uusia elintarvikeyrityksiä perustettiin 213 ja toimintansa lopetti 200 yritystä vuonna 2022. Lisäksi maassamme toimii noin tuhat lähiruokayritystä¹³.

Kuvio 3. Henkilöstömäärän indeksikehitystä teollisuudessa, elintarvikkeiden (TOL 10) ja juomien valmistuksessa (TOL 11) vuosina 2015-2022, 2015 = 100. Lähde: Tilastokeskus.

¹² [Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston tilastoyksiköiden joukko muuttuu - Tilastokeskus](#)

¹³ [Yritystilastot - \(aitojamakuja.fi\)](#)

Lisätiedot:

toimialapäällikkö Leena Hyrylä, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, puh. 0295 029 047,
sposti etunimi.sukunimi(at)ely-keskus.fi

kehittämispäällikkö Katri Lehtonen, TEM, puh. 0295 064 926,
sposti etunimi.sukunimi(at)gov.fi

erityisasiantuntija Petri Koskela, MMM, puh. 0295 162 382, sposti
etunimi.sukunimi(at)gov.fi